

Když se v roce 1996 objevila kniha amerického sociologa Rodney Starka *The Rise of Christianity*,¹ vzbudila velký a oprávněný ohlas. Její autor, doposud se zabývající převážně problematikou nových náboženských hnutí a náboženské konverze, si v ní totiž dokázal položit mnohé otázky, které si znalci raných křesťanských dějin obvykle vůbec nekladou, a nastínit jejich možné, teoreticky podložené odpovědi. Mezi nejpřínosnější Starkovy závěry patří bezesporu jeho tvrzení, (1) že velký počet křesťanů mezi obyvateli římské říše kolem roku 310 n.l. mohl být důsledkem přirozeného rozšiřování členské základny (a tudíž vylučující nutnost fenoménu hromadných konverzí) a (2) že příčiny konečného vítězství křesťanství je nutné spíše než v rovině teologické hledat v oblasti jeho praktické přitažlivosti. Po desetileté odmlce, během které se tato kniha stala hojně citovanou a diskutovanou,² přichází Rodney Stark s novým titulem *Cities of God*,³ který tematicky na *The Rise of Christianity* navazuje a dále rozpracovává některé zde uveřejněné myšlenky a hypotézy.

¹ Rodney Stark, *The Rise of Christianity: A Sociologist Reconsiders History*, Princeton: Princeton University Press 1996.

² Viz např. Robert M. Grant, „The Rise of Christianity: A Sociologist Reconsiders History“ (recenze), *Christian Century* 113, 1996, 1081-1082; Joseph M. Bryant, „The Rise of Christianity: A Sociologist Reconsiders History“ (recenze), *Sociology of Religion* 58, 1997, 191-195; Jonathan Z. Smith, „The Rise of Christianity: A Sociologist Reconsiders History“ (recenze), *American Journal of Sociology* 102, 1997, 1663-1165; Blake Leyerle, „The Rise of Christianity: A Sociologist Reconsiders History“ (recenze), *Journal of Early Christian Studies* 5, 1997, 306-308; Todd E. Klutz, „The rhetoric of science in *The Rise of Christianity*: A response to Rodney Stark’s sociological account of Christianization“, *Journal of Early Christian Studies* 6, 1998, 162-184; Elizabeth Castelli, „Gender, theory, and the rise of Christianity: A response to Rodney Stark“, *Journal of Early Christian Studies* 6, 1998, 227-257; Willi Brown, „Sociology, Christian growth and the obscurum of Christianity’s imperial formation in Rodney Stark’s *The Rise of Christianity*“, *Religious Studies Review* 25, 1999, 128-132; Burton L. Mack, „Many movements, many myths: Redescribing the attractions of early Christianities. Toward a conversation with Rodney Stark“, *Religious Studies Review* 25, 1999, 132-136.

³ R. Stark, *Cities of God: The Real Story of How Christianity Became an Urban Movement and Conquered Rome*, San Francisco: Harper&Collins 2006.

Monografie

Russell T. McCutcheon, *Studying Religion: An Introduction*,
London: Equinox Press 2008.

Strana, na kterou se odkazuje: ...Equinox Press 2008, 32.

...Equinox Press 2008, s. 32.

...Equinox Press 2008, str. 32.

...Equinox Press 2008, 32-36.

...Equinox Press 2008, 32-6.

Článek ve sborníku

Tomáš Vítek, „Věštci v antickém Řecku“, in: Tomáš Vítek – Jiří Starý – Dalibor Antalík (eds.), *Věštění a prorokování v archaických kulturách*, Praha: Herrmann a synové 2006, 119-145.

Strana, na kterou se odkazuje: ...Herrmann a synové 2006, 119-145: 132.

Článek v odborném časopise

Jiří Gebelt, „Vývoj a proměny mandejské komunity“, *Religio: Revue pro religionistiku* 16, 2008, 33-55.

Jiří Gebelt, „Vývoj a proměny mandejské komunity“, *Religio: Revue pro religionistiku* 16/1, 2008, 33-55.

Strana, na kterou se odkazuje: ... 2008, 33-55: 38-41.

Zkrácené citace

R. T. McCutcheon, *Studying Religion...*, 32.

T. Vítek, „Věštci...“, 134.

J. Gebelt, „Vývoj a proměny...“, 37-39.

V případě bezprostředně se opakující citace ze stejného díla:

Ibidem, 32.

Ibid., 32.

Tamtéž, 32.

Tentýž, 32.

Proč používat zkrácené citace

¹ Jiří Gebelt, „Vývoj a proměny mandejské komunity“, *Religio: Revue pro religionistiku* 16/1, 2008, 33-55: 42.

² Jiří Gebelt, „Vývoj a proměny mandejské komunity“, *Religio: Revue pro religionistiku* 16/1, 2008, 33-55: 42.

³ Jiří Gebelt, „Vývoj a proměny mandejské komunity“, *Religio: Revue pro religionistiku* 16/1, 2008, 33-55: 45-46.

Užitečné zkratky

(ed.) – editor

(eds.) – editoři

id. (idem) – tentýž

iid. (iidem) – titíž

ead. (eadem) – tatáž

et alii (et al.) – a ostatní; a kolektiv

viz – (slouží k odkazu na další literaturu; píše se bez tečky – jde o rozkazovací způsob od slovesa „vidět“)

cf. – srov.

atd., apod. (nepíše se před nimi čárka)

Závěrečný seznam literatury

Gebelt, Jiří, „Vývoj a proměny mandejské komunity“, *Religio: Revue pro religionistiku* 16, 2008, 33-55.

McCutcheon, Russell T., *Studying Religion: An Introduction*, London: Equinox Press 2008.

Vítek, Tomáš , „Věštci v antickém Řecku“, in: Tomáš Vítek – Jiří Starý – Dalibor Antalík (eds.), *Věštění a prorokování v archaických kulturách*, Praha: Herrmann a synové 2006, 119-145.

Prameny

Tacitus, *Annales* XV.44.

Tacitus, *Letopisy* XV.44.

Rgvéd I.92.4-6.

Do závěrečného seznamu literatury:

Tacitus, *Letopisy*, (Antická knihovna 27), Praha: Svoboda 1975, přel. Antonín Minařík a Antonín Hartmann.

Védské hymny, (Prameny hinduismu 1), Praha: DharmaGaia 2000, přel. Oldřich Friš.

1 S 11:8-9. = (1 Samuelova 11:8-9)

Ga 2-4. = (Galatským 2-4)

Do závěrečného seznamu literatury:

Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih), Praha: Česká biblická společnost 1996, český ekumenický překlad.

Slovníky a encyklopedie

Pavel Spunar, „Křížové výpravy“, in: Helena Pavlincová a kol., *Slovník Judaismus – Křesťanství – Islám*, Praha: Mladá Fronta 1994, 222.

Pavel Spunar, heslo „Křížové výpravy“, in: Helena Pavlincová a kol., *Slovník Judaismus – Křesťanství – Islám*, Praha: Mladá Fronta 1994, 222.

Noviny

Lucie Suchá, „Ramadán v Berlíně: půst a plno jídla“, *Mladá fronta dnes* XIX, 2008, č. 222 (sobota 20. září – neděle 21. září), A7.

Webové stránky

„Hnutí Hare Kršna“, <<http://mozek.cz/info/hnuti-hare-krsna>>, [21.9.2008].

Knihy a materiály s neúplnými bibliografickými údaji

anonym, *Jógou k probuzení*, Brno 1997 (nakladatel neuveden).

Josef Pažitka, *Jak se bránit sektám*, (místo vydání, nakladatel a rok vydání neuvedeny).

Pokud se vám v rámci výzkumu podaří jméno autora (nebo další informace) zjistit, je nutné je uvést v hranatých závorkách.

[Leoš Cibulka], *Jak se stát Plejádánem*, Kroměříž 1998 [vydáno samonákladem].

Reedice knih (opakovaná vydání)

Ladislav Vidman, *Od Olympu k Pantheonu: Antická náboženství a morálka*, Praha: Vyšehrad²1997.

Rudolf Otto, *Posvátno: Iracionalita v ideji božství a její poměr k racionalitě*, Praha: Vyšehrad 1998, (první vydání německého originálu 1917), přel. Jan J. Škoda.

Sekundární citace (na základě jiného autora)

Charles F. Dupuis, *Abrégé de l'Origine de tous les cultes*, Paris 1798, 66, citováno dle Jonathan Z. Smith, *Drudgery Divine: On the Comparison of Early Christianities and the Religions of Late Antiquity*, Chicago: Chicago University Press 1990, 30.

Charles F. Dupuis, *Abrégé de l'Origine de tous les cultes*, Paris 1798, 66, apud Jonathan Z. Smith, *Drudgery Divine: On the Comparison of Early Christianities and the Religions of Late Antiquity*, Chicago: Chicago University Press 1990, 30.

Používání citací (doslovné převzetí cizího textu)

Rudolf Otto se na toto téma uvádí, že posvátno je: „kategorie *sui generis* a tak jako vůbec žádnou původní a základní danost ji nelze, přísně vzato, definovat, nýbrž jen popisovat.“⁴

⁴ Rudolf Otto, *Posvátno: Iracionalita v ideji božství a její poměr k racionalitě*, Praha: Vyšehrad 1998, 21 (kurzíva původní).

Rudolf Otto se na toto téma uvádí, že posvátno je: „...kategorie *sui generis* a tak jako vůbec žádnou *původní a základní danost* ji nelze, přísně vzato, definovat, nýbrž jen popisovat.“⁵

Rudolf Otto se na toto téma uvádí, že posvátno je: „[k]ategorie *sui generis* a tak jako vůbec žádnou *původní a základní danost* ji nelze, přísně vzato, definovat, nýbrž jen popisovat.“⁶

⁵ Rudolf Otto, *Posvátno: Iracionalita v ideji božství a její poměr k racionalitě*, Praha: Vyšehrad 1998, 21 (kurzíva A. Ch.)

⁶ Rudolf Otto, *Posvátno: Iracionalita v ideji božství a její poměr k racionalitě*, Praha: Vyšehrad 1998, 21 (kurzíva moje).

Případné připomínky k jisté zvláštnosti takto konstruovaného náboženského systému byly odsouvány do pozadí s poukazem na svébytnost římské náboženské zkušenosti. John A. North na toto téma podotýká:

Teoretický problém představuje, zda-li prvky náboženského života mohou být formulovány *a priori* pro jakoukoli společnost, nebo zda-li jsou odlišné a specifické v rozdílných kulturních podmínkách. Téměř všechny důkazy, které máme, vzbuzují dojem, že konkrétně v Římě se náboženský život zaměřoval na veřejné kultury, na vztahy mezi městem a městskými bohy a bohyněmi. Občané se jich účastnili skrze svou identifikaci s městem a jeho zájmy, které nelze v době, kdy byl občan voličem a rovněž bojovníkem za blaho města, podceňovat. Pokud ano, měli bychom přijmout, že náboženská zkušenost Římanů byla hluboce odlišná od naší a že je nemožné předkládat, jaké elementy by měla nebo neměla obsahovat.⁷

⁷ John A. North, „Religion in Republican Rome“, *Cambridge Ancient History* ²VII.2, 1989, 573-624: 605-606.